

Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla (GSYH) 2013-IV. Çeyrek (Ekim, Kasım, Aralık) ve 2013 Yılı Değerlendirmesi

ERDAL TANAS KARAGÖL

- 2013'te gerçekleşen ekonomik büyümenin kaynağı nedir?
- Gerçekleşen ekonomik büyümede Türkiye'nin dünya sıralamasındaki yeri nedir?
- 2014 için hedeflenen ekonomik büyüme rakamı nasıl etkilenir?

GİRİŞ

Türkiye, 2013 yılında Amerika Merkez Bankası'nın (FED) tahvil alımında azaltmaya gideceğini duyurması, Ortadoğu'da yaşanan siyasi belirsizlikle ve Mayıs ayının son günlerinde başlayan Gezi olaylarına rağmen beklentilerin üzerinde ekonomik büyüme gerçekleştirmiştir. TÜİK verilerine göre, Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla (GSYH) 2013 yılı ilk çeyreğinde yurtiçi talebin ve ihracatın katkısıyla bir önceki yılın aynı dönemine göre reel olarak yüzde 2,9 ve ikinci çeyrekte yüzde 4,5 olmak üzere, 2013'ün ilk yarısında yüzde 3,7 oranında yüksek bir büyüme oranı gerçekleşmiştir. 2013 yılı ikinci yarısında da ekonomik büyümesini sürdürmeye devam eden Türkiye ekonomisi, FED'in genişletici para politikasına yönelik yaşattığı belirsizliklere rağmen 2013 yılının üçüncü çeyreğinde yüzde 4,3 oranında büyüyerek beklentilerin üzerinde büyümesini sürdürmüştür.

Son çeyrekte ise bir önceki yılın aynı dönemine göre reel olarak yüzde 4,4 oranıyla beklentilerin (4,1)¹ üzerinde büyümüştür. GSYH, 2013 yılı tamamında ise bir önceki yılın aynı dönemine göre reel olarak yüz-

de 4,0 oranında artmıştır (*Grafik 1*). Ayrıca, Türkiye ekonomisi 2009'un son çeyreğiyle başlayan 17 çeyreklik büyüme serüvenine hız kesmeden devam etmiştir. Gerçekleşen bu büyüme oranı ile birlikte 2014-2016 Orta Vadeli Program'da (OVP) hedeflenen yüzde 3,6 büyüme hedefinin aşıldığı görülmektedir. Türkiye gerçekleştirdiği bu büyüme trendi ile 2014-2016 OVP'de kişi başına düşen geliri 2016 yılı için hedeflenen 12.670 Dolar üzerine çıkarması, yüksek gelirli ekonomiler grubuna daha önce girmesine de katkı yapacaktır. Ayrıca GSYH, 2013 cari fiyatlarla 1.561.510

GRAFİK1. BİR ÖNCEKİ YILIN AYNI DÖNEMİNE GÖRE SABİT FİYATLARLA GSYH'DE DEĞİŞİM (YÜZDE)

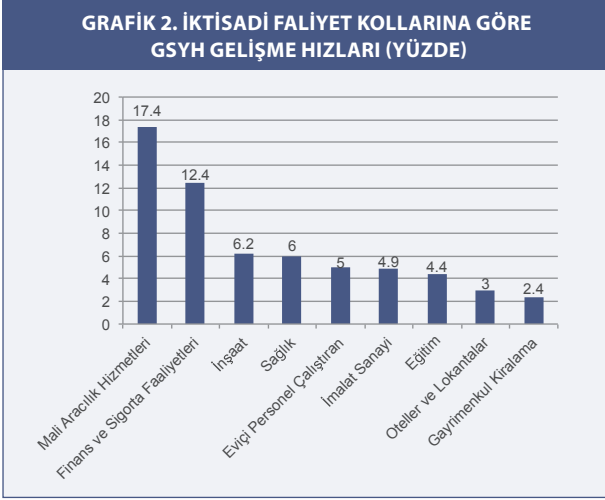

Kaynak: TÜİK

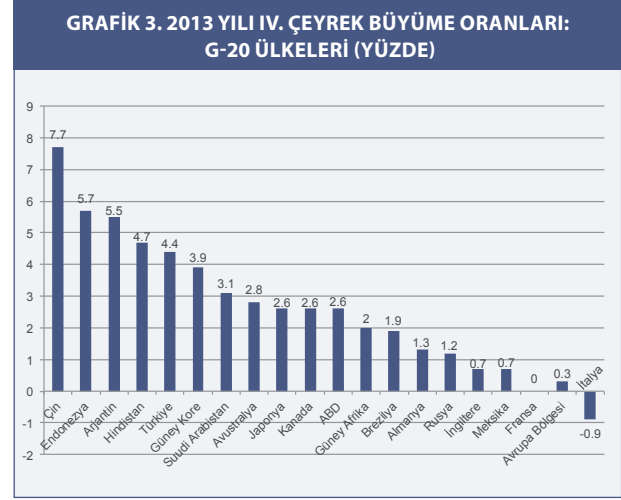
1. Erdal Tanas Karagöl, "2013 Yılı Dördüncü Çeyrek GSYH Büyüme Beklenti Anketi", *SETA Perspektif*, Sayı: 42, Ankara.

Erdal Tanas KARAGÖL

1992'de İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesinden mezun oldu. Yüksek lisansını ABD'de Connecticut Üniversitesi'nde, doktorasını İngiltere'de York Üniversitesi'nde tamamladı. Karagöl'ün çeşitli gazete ve dergilerde dış borçlar, cari açık, ekonomik büyüme, savunma harcamaları, enerji, işsizlik, kamu harcamaları, yoksulluk ve sosyal yardım alanlarında makaleleri ve araştırma raporları yayımlanmıştır. TÜBİTAK'taki çalışmalarının yanı sıra TÜBA asosiyeye üyesi olan Karagöl, halen Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde öğretim üyesi olarak çalışmakta ve SETA'da ekonomi bölümünde çalışmalar yapmaktadır.

Kaynak: TÜİK

Kaynak: Trading Economics

milyon Türk Lirası'na ve 820.012 milyon Amerikan Doları'na ulaşmıştır.

2013 yılı tamamında, iktisadi faaliyet kollarına göre GSYH gelişme hızları incelendiğinde, en yüksek büyüme oranı yüzde 17,4 oranı ile mali aracılık hizmetleri ve ikinci sırada yüzde 12,4 oranı ile finans ve sigorta faaliyetleri olduğu görülmüştür. Üçüncü olarak, en yüksek gelişme hızı ise yüzde 6,2 ile inşaat sektöründe gerçekleşmiştir (Grafik 2). Diğer yandan, üretim için en önemli göstergelerden birisi olan 2013 yılı son çeyreğinde sanayi üretimi artışının hızı ise yüzde 4,9 olarak gerçekleşmiştir. Bunun öncü göstergesi olan sanayi üretim indeksi verilerine göre 2013 yılı son çeyreğinde takvim etkisinden arındırılmış sanayi üretiminin Ekim ayında bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 0,7, Kasım ayında yüzde 4,7 ve Aralık ayında yüzde 7,1 oranında artmış olduğu görülmektedir.

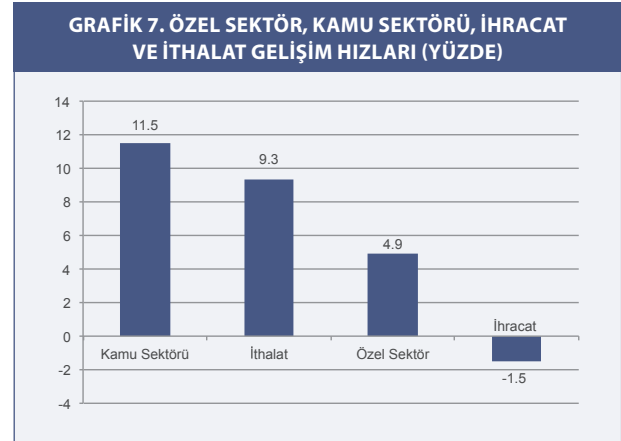
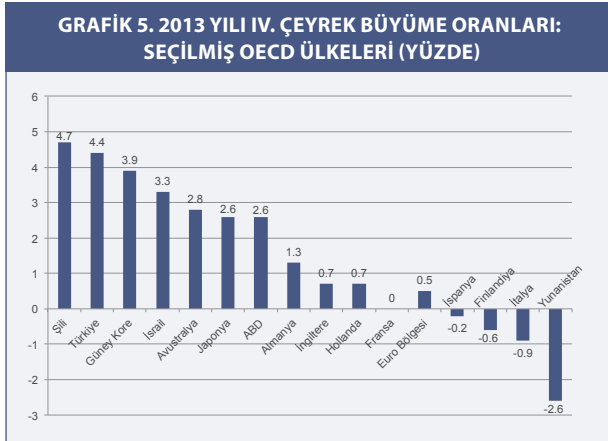
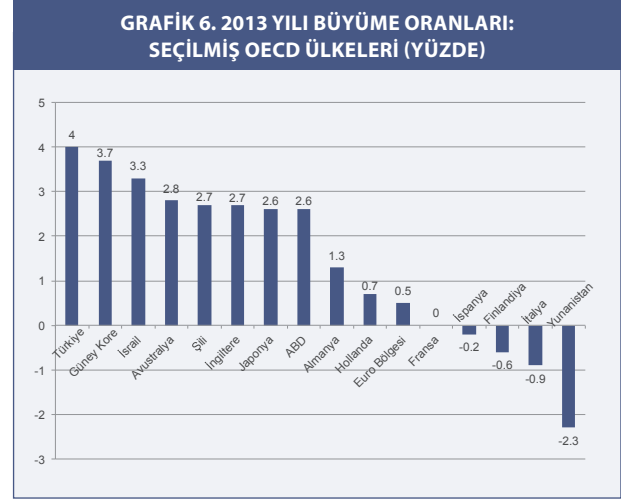
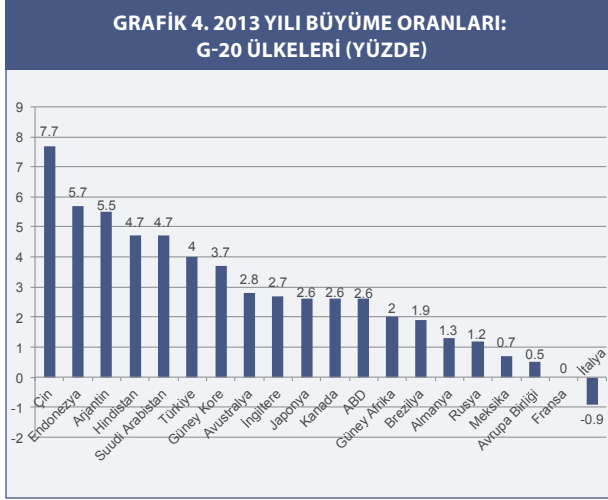
ÜLKELER VE EKONOMİK BÜYÜME

2013 yılının başından itibaren iyileşme gösteren küresel konjonktürle birlikte ABD'de uzun süren durgunluğun yerini toparlanmanın alması ve ABD'de de hedeflenen işsizlik oranlarına yaklaşılmasıyla beraber FED tahvil alımlarında azaltmaya gitmiştir. Gelişmekte olan ülkelerin bir kısmında yaşanan siyasi gelişmeler ve FED para politikaları nedeniyle artan faizlerin ekonomik büyümeyi sınırlandırabileceği endişesi baş göstermiştir.

ABD ve AB ülkelerinin yanı sıra gelişmekte olan ülkelerin içinde bulunduğu G-20 ülkelerinin ekonomik büyüme oranları incelendiğinde dünyanın ikinci büyük ekonomisi olan Çin, 2013 son çeyreğinde yüzde 7,7'lik büyüme kaydederek G-20 ülkeleri içerisinde ilk sırada yerini almıştır. İkinci sırayı yüzde 5,7 ile Endonezya, üçüncü sırayı yüzde 5,5 ile Arjantin, dördüncü sırayı yüzde 4,7 ile Hindistan almıştır. Türkiye ekonomisi, G-20 ülke sıralamasında yüzde 4,4 ile beşinci sırada yerini alarak en hızlı büyüyen ekonomiler arasına girmiştir (Grafik 3).

2013 yılsonu verilerine bakıldığında, Çin yüzde 7,7 büyüme ile yıllık en yüksek ekonomik büyüme oranını gerçekleştirmiştir. Çin'i yüzde 5,7 ile Endonezya takip etmektedir. Yüzde 4,7 oranıyla üçüncü sırayı Hindistan almıştır. Türkiye ise yüzde 4,0 oranında büyüyerek, gelişmekte olan ekonomiler arasında büyümesini sürdürmüştür (Grafik 4). Bu büyüme rakamıyla 2014-2016 Orta Vadeli Programı dâhilinde yer alan yüzde 3,6'lık ekonomik büyüme hedefini aşarak büyümesini kesintisiz sürdüren nadir ülkelerden biri olmuştur.

Diğer yandan, 2013 yılı dördüncü çeyrekte 34 üyeye sahip OECD ülkeleri içinde en yüksek büyümeye sahip ülke yüzde 4,7 ile Şili olmuştur. Türkiye OECD ülkeleri arasında yüzde 4,4 ile ikinci sırayı alırken, Güney Kore yüzde 3,9 büyüyerek üçüncü sırada

Kaynak: TÜİK

yerini almıştır. Küresel ekonomik krizin etkilerini üzerinden atmaya başlayan Avrupa Bölgesinde ise yüzde 0,5 oranında büyüme yaşanmıştır (*Grafik 5*).

Ayrıca 2013 yılı sonunda, 34 üyeye sahip OECD ülkeleri içinde en yüksek büyümeye sahip olan ülke yüzde 4,0 ile Türkiye olmuştur. 2013 yılı Mayıs ayında FED'in likiditeyi azaltacağı yönündeki açıklamalar ve FED'in açıklamaları doğrultusunda küresel ekonomideki belirsizlik ortamının artmasına rağmen Türkiye ekonomisinin güçlü makroekonomik göstergeleri sayesinde 2013 yılında ekonomik büyüme hedeflerin üzerinde gerçekleşmiştir. Güney Kore yüzde 3,7 ile ikinci sırayı alırken, İsrail OECD ülkeleri arasında yüzde 3,3 büyüyerek üçüncü sırada yerini almıştır (*Grafik 6*).

2013 yılı tamamına bakıldığında ekonomik büyümeye kuşkusuz en büyük katkı hane halkı tüke-

timinin yanında kamu sektöründe gerçekleşirken, özel sektörün etkisi kamu sektörüne nazaran 2012 yılında bir miktar düşük kalmıştır (*Grafik 7*). Avrupa Bölgesi'nde küresel ekonomik krizden sonra yaşanan toparlanma Türkiye'nin ihracat oranlarına pozitif bir şekilde yansımıştır. 2013 yılında Ortadoğu ülkelerine yapılan ihracat yüzde 16,2 oranında azalırken, küresel krizin etkilerini yavaş yavaş üzerinden atan AB ülkeleri de ihracat artışlarına katkıda bulunmuştur. 2012 yılında AB-28 ülkelerine yapılan ihracat oranı yüzde 39 iken bu oran 2013 yılı sonunda yüzde 41,5'e yükselmiştir (*Tablo 1*).

SONUÇ VE 2014 BEKLENTİLERİ

Gelişmiş ekonomilerde 2013 yılı başlarına kadar etkisini sürdüren küresel ekonomik kriz, ABD ve AB'den

TABLO 1. ÜLKE GRUPLARINA GÖRE İHRACAT

Ülke Grupları	2012		2013		Değişim (%)
	Değer (Dolar, 000)	(%)	Değer (Dolar, 000)	(%)	
Genel Toplam	152 461 737	100,0	151 812 239	100,0	-0,4
A-AVRUPA BİRLİĞİ (AB-28)	59 398 377	39,0	63 033 830	41,5	6,1
B-TÜRKİYE SERBEST BÖLGELERİ	2 294 934	1,5	2 412 931	1,6	5,1
C-DİĞER ÜLKELER	90 768 426	59,5	86 365 477	56,9	-4,9
1-Diğer Avrupa Ülkeleri	14 166 917	9,3	14 216 109	9,4	0,3
2- Afrika Ülkeleri	9 443 604	6,2	10 042 964	6,6	6,3
Kuzey Afrika Ülkeleri	3 913 246	2,6	4 104 697	2,7	4,9
Orta Amerika ve Karayip Ülkeleri	6 662 554	4,4	6 576 698	4,3	-1,3
Güney Amerika Ülkeleri	769 630	0,5	1 004 192	0,7	30,5
4-Asya Ülkeleri	2 191 084	1,4	2 127 389	1,4	-2,9
Yakın ve Ortadoğu Ülkeleri	42 451 153	27,8	35 585 315	23,4	-16,2
Diğer Asya Ülkeleri	10 574 649	6,9	12 020 472	7,9	13,7
5-Avustralya ve Yeni Zelanda	490 339	0,3	538 476	0,4	9,8
6-Diğer Ülkeler	105 250	0,1	149 166	0,1	41,7

Kaynak: TÜİK

gelen olumlu verilerle etkisini yitirmeye başlamıştır. Ne var ki 2013 yılı Mayıs ayında FED'in yaptığı açıklamada hedeflenen işsizlik oranlarına yaklaşımla beraber tahvil alımında azaltmaya gideceğini duyurması gelişmekte olan ülkelerde panik havası oluşmasına neden olmuştur.

Türkiye ekonomisi 2013 yılında Amerika Merkez Bankası FED'in tahvil alımında azaltmaya gideceğini duyurması, Ortadoğu'da yaşanan siyasi belirsizlikler, Mayıs ayının son günlerinde başlayan Gezi olaylarına rağmen temel makroekonomik göstergelerde oldukça iyi bir performans sergilemiştir. TÜİK verilerine göre, 2013 yılı dördüncü çeyrek ekonomik büyüme rakamı yüzde 4,4 ve 2013 yılı büyüme rakamı ise yüzde 4,0 olarak gerçekleşmiştir. Türkiye ekonomisindeki başta bankacılık ve kamu maliyesinde meydana gelen olumlu gelişmeler, FED açıklamalarının etkisinin sınırlı kalması ve Türkiye'nin ihracat pazarının esneklik kabiliyetinin olması küresel belirsizlikten sınırlı ölçüde etkilenmesini getirerek, Orta Vadeli Program'da

(OVP) hedeflenen yüzde 3,6'lık beklentilerin üzerinde ekonomik büyüme kaydetmesini sağlamıştır.

Bu dönemde ekonomik büyümeye tüketim ve ihracat önemli katkılar yapmıştır. Öte yandan, 2013 yılı son dönemine ait veriler, dünya ticaretinin giderek iyileşme gösterdiğini ortaya koymaktadır. Bu küresel iyileşmede en büyük katkıyı ise, Avrupa ülkelerinin gerçekleştirdiği göze çarpmaktadır. Dolayısıyla, gerek başta en büyük ticaret partneri olan Avrupa'nın ve aynı zamanda diğer ülkelerin ticaretinde görülen hızlanmaların, 2014 yılında Türkiye ihracatının 2013'teki olumlu performansına ivme kazandırması beklenmektedir.

Gezi olayları ve 17 Aralık darbe girişimi, ülke risk priminin ve buna bağlı olarak faizlerin artmasına ve döviz kurunun daha yüksek seviyelere çıkmasına neden olmuştur. Diğer yandan Merkez Bankası'nın artırdığı faizlerle birlikte uzun vadede gerçekleştirilmesi öngörülen yatırımların olumsuz etkilenmemesi ve hedeflediği ekonomik göstergelere ulaşmak için faizlerin

düşük olması gerekmektedir. Dolayısıyla yapısal problemleri çözmek için başlatılan mevcut projelerin bir an önce hayata geçirilerek tamamlanması sürdürülebilir ekonomik büyüme açısından da önemlidir.

Küresel ekonomideki olumsuzlukların yüksek olduğu bu dönemde hızlı tedbir alacak bir siyasi iradenin varlığı Türkiye ekonomisinin daha dayanıklı olmasını sağlamaktadır. Ayrıca, 2013 yılında Orta Vadeli Program'da ekonomik büyüme için hedeflenen yüzde 4 ve üzerinde bir büyüme oranının gerçekleşmesi için, iç talebin yanı sıra ihracatın da ekonomik büyümeye katkısının artırılması gerekmektedir.

Diğer yandan, 17 Aralık süreci etkisinin 2014 yılının ilk yarısına negatif anlamda bir etkisinin olmaması için siyasi ve ekonomik istikrarın sürmesi, Türkiye ekonomisinin sahip olduğu kamu maliyesi,

sağlam bankacılık sektörü, güçlü reel sektör ve hane halkının güçlü yapısının devamı ekonomiyi dış şoklara karşı koruyacaktır. 17 Aralık süreciyle başlayan ve yerel seçimler öncesi yaşanan ortam ile devam eden siyasi istikrarsızlık yoluyla ekonomik istikrarsızlık oluşturma çabalarının bertaraf edilmesi adına alınan seçim sonuçları ise hayati önem arz etmektedir. Bu nedenle, 30 Mart seçim sonuçları hem siyasi hem de ekonomik istikrar için çok önemli olmuştur. 30 Mart seçimlerinde AK Parti'nin ulaştığı yüksek oy oranı, ekonomik ve siyasi vesayetleri ortadan kaldıracaktır. Bu seçimler, 2023 yılına 10 yıl gibi bir sürenin kaldığı bu dönemde ekonomi için belirlenen hedeflere ulaşılması, başta ise yıllarca ekonomik vesayet olarak adlandıracağımız yapısal sorunları çözme konusunda önemli bir fırsat olacaktır.

SIYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI
FOUNDATION FOR POLITICAL, ECONOMIC AND SOCIAL RESEARCH
مركز الدراسات السياسية والاقتصادية والاجتماعية

www.setav.org | info@setav.org | @setavakfi

SETA | Ankara

Nenehatun Caddesi No: 66 GOP Çankaya
06700 Ankara TÜRKİYE
Tel: +90 312.551 21 00 | Faks: +90 312.551 21 90

SETA | İstanbul

Defterdar Mh. Savaklar Cd. Ayvansaray Kavşağı
No: 41-43 Eyüp İstanbul TÜRKİYE
Tel: +90 212 395 11 00 | Faks: +90 212 395 11 11

SETA | Washington D.C.

1025 Connecticut Avenue, N.W., Suite
1106 Washington, D.C., 20036 USA
Tel: 202-223-9885 | Faks: 202-223-6099

SETA | Kahire

21 Fahmi Street Bab al Luq Abdeen
Flat No 19 Kahire MISIR
Tel: 00202 279 56866 | 00202 279 56985